

Κυριευμένος ἀπὸ τὶς ἔντονες ἀμφιβολίες του, βγῆκε μιὰ μέρα ὁ Ζαρατούστρας ἔξω ἀπὸ τὴν μεγάλη πολιτεία μὲ τὴν πρόθεση νὰ περιπλανηθεῖ καὶ νὰ χάσει τὸ δρόμο του, νὰ χάσει καὶ θε δρόμο ἐμπρός του.

Τόσο ἐπίμονη ἦταν ἡ σκέψη τοῦ Ζαρατούστρα ὅτι θὰ χανόταν καὶ θε δρόμος μπρός του, ποὺ σὲ μιὰ στιγμὴ νόμισε ὅτι δὲν περπατοῦσε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ὅτι περπατοῦσε κ' ἔφευγε ὁ δρόμος. Καὶ θυμήθηκε μερικοὺς παράξενους στίχους ποὺ τοὺς εἶχε διαβάσει ἡ Ἰσως καὶ γράψει ὁ ἴδιος πρὶν γίνει τριάντα ἔτῶν, πρὶν ἔγκαταλείψει τὴν πατρίδα του καὶ τὴν λίμνη τῆς πατρίδας του. Οἱ στίχοι ἔλεγον :

Ἄεν ξέρω ὁ δρόμος ποῦθε ἀρχίζει.

Ἄεν ξέρω ὁ δρόμος ποῦ τραβάει.

Ξέρω ποῦ εἰν' ἡ στροφή. Γυρίζει
κάπου δπον ἐμένα παρατάει.

Κρυώνω... κι' ὁ ἀνεμος σφυρίζει...

Μοῦ φεύγει ὁ δρόμος... περπατάει...

Τοὺς παράξενους αὐτοὺς στίχους τοὺς εἶπε κάμποσες φορὲς μέσα του ὁ Ζαρατούστρας. Κ' εἶχε πιστέψει πιὰ ὅτι ὁ δρόμος τοῦφευγε. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ τοῦ φαινόταν φυσικὸ καὶ εἶχε τὸ αἴσθημα ὅτι κάθε δρόμος πιὰ χανόταν ἀπὸ μπρός του. Ξαφνικά, ὅμως, βρέθηκε μπροστὰ σὲ μιὰν ἔξωπορτα καὶ, χωρὶς νᾶχει ὁ ἴδιος προσέξει τί ἔκανε, χτυποῦσε ζητώντας νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Ἡταν ἡ ἔξωπορτα ἐνὸς ἀπόμερου μοναστηριοῦ, εἰρηνικοῦ καὶ γραφικοῦ.

Τὸ παραθυράκι τῆς ἔξωπορτας ἀνοίξει καὶ φάνηκε ἔνα κεφάλι : Ποιός εἶστε, κύριε ; — ρώτησε τὸ κεφάλι· καὶ τί ζητᾶτε ;

‘Ο Ζαρατούστρας ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸ κεφάλι τοῦ Πάπα. ‘Η καρδιά του γέμισε χαρὰ ποὺ εἶδε ὅτι ὁ Πάπας εἶχε ἀκολουθήσει τὴν συμβουλή του καὶ, ἀντὶ νὰ ξαναγυρίσει στὸ Βατικανό, εἶχε πάει σὲ μοναστήρι...

Δὲ μὲ ἀναγνωρίζεις ; — τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· κοίταξέ με καλύτερα καὶ πές μου ὅτι μ' ἀναγνωρίζεις. ’Ελπίζω νὰ μὴ μ' ἀπαρνήθηκες κ' ἐσὺ ὅπως ὁ πιὸ ἄσχημος ἀνθρωπος τοῦ κόσμου.

Δὲν καταλαβαίνω τί λέτε, κύριε, εἴπε τὸ κεφάλι πίσω ἀπὸ τὸ παραθυράκι.

Δὲν εἶσαι ὁ τέως Πάπτας ; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

"Οχι, κύριε, ἀπαντάει τὸ κεφάλι· εἶμαι ὁ θυρωρὸς τοῦ μοναστηριοῦ· δὲν κάνω γι' ἄλλη δουλειά· εἶμαι ὁ ἔσχατος τῶν μοναχῶν.

'Ο πρῶτος ἔγινε ὁ ἔσχατος, λέει τότε ὁ Ζαρατούστρας· αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ τιμητικὴ προσαγωγὴ ποὺ μποροῦσε νὰ γίνει. Γιατί, ὅμως, δὲ μοῦ ἀνοίγεις;

Πρέπει νὰ ρωτήσω τὸν ἥγούμενο· πεῖτε μου, κύριε, τ' ὄνομά σας, τοῦ λέει τὸ κεφάλι.

"Αλλοτε εἶχα κάποιο παράξενο ὄνομα. Πές στὸν ἥγούμενο πώς τὸν ζητάει ἐνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν τὸ χρειάζεται πιὰ τ' ὄνομά του.

Τὸ παραθυράκι ἔκλεισε, ἀλλὰ σὲ λίγα λεπτά τῆς ὥρας ἀνοίξε ἡ ἔξωπορτα τοῦ μοναστηριοῦ.

Σᾶς περιμένει, κύριε, ὁ ἥγούμενος, λέει στὸν Ζαρατούστρα ὁ καλόγερος ποὺ ἔκανε τὸ θυρωρὸν καὶ ποὺ ἦταν χωρὶς ἄλλο — ὁ Ζαρατούστρας ἦταν γι' αὐτὸν ἀπόλυτα βέβαιος — ὁ τέως Πάπτας.

Μοῦ λέεις ἀλήθεια ὅτι δὲ μὲ ἀναγνωρίζεις ; — ρώτησε ὁ Ζαρατούστρας τὸν καλόγερο, ἐνῶ διασχίζει τὸν δυό τους ἐνα μεγάλο διάδρομο.

Δὲν ἀναγνωρίζω κανέναν, γιατὶ ἀπλούστατα δὲ γνώρισα κανέναν πρὶν μπῶ ἐδῶ μέσα, τοῦ ἀπαντάει ὁ καλόγερος.

Δὲ θυμᾶσαι τὸ λιοντάρι μου ποὺ σὲ τρόμαξε ; Δὲ θυμᾶσαι τὸ γάϊδαρο τῶν δυό βασιλιάδων ποὺ τὸν προσκύνησες κ' ἔσύ ; — ρώτησε ἐπίμονα ὁ Ζαρατούστρας.

Μήπως εἶστε τρελός, κύριε ; — τοῦ λέει ἕρεμα ὁ καλόγερος.

"Οχι, ἀπαντάει ἀκόμα ἕρεμώτερα ὁ Ζαρατούστρας· ὁ τρελὸς πέθανε.

Τὴ στιγμὴ ἔκεινη εἶχαν φτάσει οἱ δυό τους μπροστά στὸ κελλὶ τοῦ ἥγούμενου. 'Ο καλόγερος ποὺ ἔκανε τὸ θυρωρὸν κ' ἦταν χωρὶς ἄλλο ὁ τέως Πάπτας ἀνοίξε τὴν πόρτα, κι' ἀφοῦ ἀφῆκε τὸν Ζαρατούστρα νὰ μπεῖ τὴν ἔκλεισε κ' ἔξαφανίστηκε.

'Ο Ζαρατούστρας βρέθηκε μπροστά σ' ἐνα γέρο ἑκατὸ χρονῶν. Τὸ πρόσωπό του ἦταν τὸ πρόσωπο ἐνὸς ἄγιου: ἕρεμος, γλυκύτατος, γεμάτος καλωσύνη ποὺ τὰ μεγάλα γεράματα δέν τὴν εἶχαν διόλου ἔξουδετερώσει.

· Υπάρχουν, λοιπόν, ἀκόμα ἄγιοι ; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας τὸν ἡγούμενο.

“Οχι, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος· ὑπάρχουν, ὅμως, ἀκόμα καλοὶ ἄνθρωποι ποὺ μὲ βλέπουν σὰν ἄγιο· κ' ἐσύ, τέκνο μου, εἰσ' ἕνας ἀπὸ τοὺς καλούς· δηλαδὴ προσπαθεῖς νὰ γίνεις καλός, κι' αὐτὸς εἶναι σημαντικό.

Ποῦ τὸ ξέρεις ὅτι προσπαθῶ νὰ γίνω καλός ; Μὲ γνωρίζεις ; — τὸν ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας, ἐνῶ ἔπαιρνε θέση σ' ἕνα σκληρὸ κάθισμα, ὑπακούοντας σ' ἕνα φιλόξενο νεῦμα τοῦ ἡγούμενου.

Σὲ γνωρίζω καλά, τοῦ ἀπαντάει χαμογελώντας καλόκαρδας ὁ ἡγούμενος· ἔχω σκορπίσει σπιούνους στὴ μεγάλη πολιτεία καὶ παρακολουθῶ τὴ ζωὴν ὅλων· ἔτσι ἔχω μάθει τὸ καθετὶ ποὺ λέσ καὶ κάνεις.

Καὶ ξέρεις καὶ τ' ὄνομά μου ; — τὸν ρωτάει ἔκπληκτος ὁ Ζαρατούστρας.

Καὶ βέβαια τὸ ξέρω, τέκνον Ζαρατούστρα, τοῦ ἀπαντάει ὁ ἡγούμενος· καὶ εἰσ' εὔπρόσδεκτος στὸ μοναστήρι μου.

Κ' ἐσύ, παπούλη μου, ποιὸς εἰσαί ; — τὸν ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Εἶμαι ὁ Ἀλιόσα ! — ἀπαντάει ὁ ἡγούμενος.

Κάπου τοῦχω ἀκούσει τ' ὄνομά σου, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας.

Μπορεῖ νὰ τάκουσες στὰ νιάτα σου, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος· ἡ οἰκογένειά μου ἔχει πιὰ σβήσει· τ' ἀδέρφια μου, ὅμως, εἶχαν κάνει ἄλλοτε μεγάλο θόρυβο στὴ ζωὴν. Δὲν ἦταν κακὰ παιδιά· ἴσως νάταν μάλιστα τ' ἀδέρφια μου πολὺ καλύτερα κι' ἀπὸ μένα· ὅχι μόνον ὁ Ἰβάν, ὁ δύμομήτριος ἀδελφός μου, ἄλλὰ κι' αὐτὸς ὁ Δημήτρης, ὁ δυστυχισμένος Μίτια, ποὺ μπροστά του — μπροστὰ στὴ δυστυχία του, μπροστὰ στὸ μεγάλο κακὸ ποὺ κρεμόταν ἀπὸ πάνω του — ὑποκλίθηκε, ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι του στὸ πάτωμα, ὁ μεγάλος καὶ ἄγιος φίλος μου, ὁ στάρετς Σωσιμᾶς. Ναί, τ' ἀδέρφια μου ἦταν καλύτερα ἀπὸ μένα. Ἐγώ, ὅμως, εἶχα κάποιαν ἀπαλή μελαγχολία ποὺ τὴ συγχέουν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἄγιοτσύνη· αὐτὴ μ' ἔκαμε νὰ φαίνομαι καλύτερος. Οὔτε κι' ὁ πατέρας μου ἦταν κακός· ἡ καρδιά του, ὅπως εἶπα κάποτε στὸν Ἰδιον, ἦταν πιὸ καλή ἀπὸ τὸ κεφάλι του· μεθοῦσε κ' ἔκανε ἀταξίες ἀπὸ ἀμηχανία· τοῦ ἔλειπτε ἡ γνώση γιὰ κάτι καλύτερο. Οἱ περισσότεροι ποὺ μοιάζουν καλοί,

μοιάζουν καλοί εἴτε γιατ' είναι μελαγχολικοί ὅπως ἔγώ, εἴτε γιατί γνωρίζουν τὸ συμφέρον τους· ἡ γνώση αὐτὴ τοὺς σώζει· ξέρουν ὅτι τοὺς συμφέρει νάναι καλοί. Τοῦ πατέρα μου τούλειπε· ἡ γνώση αὐτή. Ἡ μητέρα μου ποὺ τὴν ἔχασα ὅταν ἥμουν τεσσάρων χρονῶν καὶ ποὺ ἥταν κι' αὐτὴ πολὺ καλή, κόντεψε νὰ μὲ πνίξει — θαρρῶ πώς τὴν θυμᾶμαι ὁ Ἰδιος τὴ σκηνὴ αὐτὴ — σφίγγοντάς με στὴν ἀγκαλιά της ἀπὸ ἀγάπη· δὲν δὲ μ' ἄρπαζε ἡ παραμάνα μου ἀπὸ τὰ χέρια της, θὰ μ' ἐπαίρει ἀπὸ τότε ἡ μητέρα μου μαζί της· Άλλὰ καὶ ζώντας είμαι ἀδιάκοπα κοντά της.

Σ' εὐχαριστῷ, παπούλη, γιὰ τὶς ἔξομολογήσεις ποὺ μοῦ κάνεις, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας.

Περιμένω ἑκατὸ χρόνια τὸν ἀνθρωπὸ ποὺ θὰ μποροῦσε νάναι ὁ ἔξομολογητής μου, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος· κι' ὁ ἀνθρωπὸς αὐτὸς εἰσ' εσύ, Ζαρατούστρα.

Καὶ τί μ' ἔκαμε ἄξιο γιὰ μιὰ τέτοια μεγάλη ἀποστολή; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀπαντάει ὁ ἡγούμενος.

Τότε ὑπακούω, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· μῆλα μου, ἄγιε ἀνθρωπε· ἀνοιξέ μου τὴν καρδιά σου.

"Ακου, τέκνο μου, τοῦ ἀπαντάει ὁ ἡγούμενος· τὸν Φιόντορ Παύλοβίτς τὸν σκότωσε πραγματικὰ ἔνας ἀπὸ τοὺς γιούς του. "Οχι ὅμως ὁ Δημήτρης· ξέρω καλὰ ὅτι δὲν τὸν σκότωσε ὁ Δημήτρης. Οὔτε ὁ Ἰβάν τὸν σκότωσε· ὁ Ἰδιος ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε στὸν ἄθεο Ἰβάν γιὰ νὰ τὸν πείσω ὅτι δὲν ἥταν ὁ φονιᾶς. Οὔτε καν ὁ Σμερδιακῶφ δὲ σκότωσε τὸν Φιόντορ Παύλοβίτς. Τὸ πιὸ βαρὺ ἀμάρτημα τῆς ζωῆς μου ἥταν ὅτι, γιὰ νὰ σώσω τὸν δυστυχισμένο Δημήτρη, κατηγόρησα τὸν Σμερδιακῶφ ὡς ἔνοχο. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω, συμμερίσθηκα κ' ἔγὼ τὴ γενικὴ γνώμη ὅτι ὁ Σμερδιακῶφ ἥταν ἔνα σκουλίκι. Κ' ἐνόμισα, ἔγὼ τὸ ἀθῶ Χερουβείμ, ὅτι εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ πατήσω τὸ σκουλίκι. Κανένας, ὅμως, στὴ δίκη δὲν ἔδωσε πίστη στὰ λόγια μου... 'Ωστόσο, ἔγὼ δὲν ἐπαψα νὰ ἐπιμένω ὅτι ὁ Σμερδιακῶφ ἥταν ὁ φονιᾶς... Τὸ εἶπα καὶ στὸ μικρό μου φίλο, τὸν Κόλια Κρασότκιν, μπροστὰ στὸ φέρετρο τοῦ ἀγαπημένου μας Ἰλιούσα!

Κάτι θυμᾶμαι τώρα ἀπὸ τὴν περίεργη αὐτὴ ἱστορία, τοῦ λέει διακόπτοντάς τον ὁ Ζαρατούστρας· ποιὸς λοιπὸν σκότωσε τὸν Φιόντορ Παύλοβίτς;

Ἐγώ, ἀπάνταει μὲν ὑφος ἡρεμα πανηγυρικὸν ἥγούμενος καὶ, σηκώνοντας ὅρθιο μὲν σχετικὴ εὔκολία τὸ κορμί του τῶν ἑκατὸν χρονῶν, πρόσθεσε : Κρίνε τώρα ἐσὺ τὸν Ἀλιόσα προτοῦ τὸν κρίνει ὁ Κύριος !

Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σὲ κρίνω, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας ποὺ αὐτόματα σηκώθηκε κι' αὐτός· δὲν ἡρθα στὸν κόσμο γιὰ νὰ κρίνω· ἡρθα γιὰ νὰ κριθῶ.

Αὐτὸν λέει μ' ἀρέσει, Ζαρατούστρα, παρατήρησε ὁ ἥγούμενος καὶ ξανακάθησε.

Καὶ τί ἀπόδειξεις ἔχεις ὅτι σκότωσες τὸν Φιόντορ Παύλοβιτς ; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας ποὺ ξανακάθησε κι' αὐτός.

Ἀπόδειξη δὲν ἔχω καμιά, ἀπάνταει ὁ ἥγούμενος· δὲν ὑπάρχουν κανέναν ἐνδείξεις. Παραπάνω, ὅμως, ἀπὸ κάθε ἀπόδειξη ὑπάρχει ἡ θέλησή μου· κ' ἡ θέλησή μου λέει νὰ πάρω ἐπάνω μου τὸ κρίμα· πρέπει ὁ Δημήτρης ἡ ὄποιοσδήποτε εἴναι ὁ δῆθεν ἔνοχος νὰ παρουσιασθεῖ ἀθῶος μπροστὰ στὸν Κύριο. "Αν ἔζησα τόσα χρόνια, ἔζησα μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βασανίσω τὸν ἕαυτό μου μετανοώντας γιὰ τὸ ἔγκλημα ποὺ ἔκαμα.

Γιὰ τὸ ἔγκλημα ποὺ δὲν ἔκαμες, παρατήρησε ὁ Ζαρατούστρας.

Δὲν ἔχει σημασία ποιά χέρια βρέθηκαν ματωμένα, τοῦ λέει ὁ ἥγούμενος· ἐμένα μ' ἔταξε ὁ Θεὸς φύλακα τῶν ἀδελφῶν μου· καὶ δὲν ἔκαμα, ὅπως ἔπρεπε, τὸ χρέος μου. Τὸν Φιόντορ Παύλοβιτς τὸν σκότωσα ἐγώ, ὅποια καὶ νάταν τὰ χέρια ποὺ ἀθελά τους βράχηκαν μὲ τὸ αἷμα του. Ἀνήκουμε ὅλοι στὴ γενιὰ τοῦ Κάιν, τέκνο μου· δὲ σημαίνει ὃν ὁ Νῶε εἶχε προπάτορα τὸν Σὴθ καὶ ὅχι τὸν Κάιν, τὸν Ἐνὼς καὶ ὅχι τὸν Ἐνώχ· τὸ ἴδιο αἷμα ἔρρεε στὶς φλέβες τους. Καὶ τὸ αἷμα ποὺ πρῶτο χύθηκε στὸν κόσμο, τὸ αἷμα τοῦ καλοῦ καὶ ἀθώου Ἀβελ, μπήκε μονάχα στὶς φλέβες τῆς γῆς· δὲ μπήκε στὶς φλέβες κανενὸς ἀνθρώπου.

Δὲν ξέρω ποιός μὲν ὄδηγησε κοντά σου, ἄγιε ἀνθρωπε, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· πρέπει νὰ μὲν ὄδηγησε Ἐκεῖνος· δέχεσαι νὰ μείνω στὸ μοναστήρι γιὰ πάντα ;

"Οχι, τοῦ ἀπάνταει ὁ ἥγούμενος· θὰ σοῦ πῶ κ' ἐσένα ὅτι, τὴν τελευταία μέρα τῆς ζωῆς του, εἶπε σὲ μένα ὁ στάρετς Σωσιμᾶς. Τοὺς τοίχους αὐτούς, μοῦ εἶπε ὁ μεγάλος φίλος μου, πρέπει νὰ τοὺς ἔγκαταλείψεις· καὶ πρέπει νὰ ζήσεις στὸν κόσμο, ἀλλὰ νὰ ζήσεις σὰ μοναχός. Τὰ ἴδια λόγια λέω ἐγὼ σὲ σένα.

Γιατί, ὅμως, δὲν ἀκολούθησες ἐσύ τὴ συμβουλή του ; — ρώτησε ὁ Ζαρατούστρας.

Τὴν ἀκολούθησα, ἀπάντησε ὁ ἡγούμενος· τὴν ἀκολούθησα ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ἀποδείχτηκε ὅτι δὲν πέτυχα στὸ ἔργο μου, ὅτι δὲν ἤμουν καλὸς φύλακας τῶν ἀδελφῶν μου. Μόνο τότε ξαναγύρισα στοὺς τοίχους αὐτούς.

Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀδελφούς γιὰ νᾶμαι ὁ φύλακάς τους, παρατήρησε ὁ Ζαρατούστρας.

Ἄδελφοί σου εἶναι ὄλοι οἱ ἄνθρωποι, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος· πήγαινε ξανά κοντά τους.

Δὲ μὲν θέλουν κοντά τους, παρατήρησε ὁ Ζαρατούστρας· δὲ θέλουν νᾶναι οὔτε καν ἔχθροί μου.

Ἄκου, τέκνο μου, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος· σημασίᾳ δὲν ἔχει τί θέλουν οἱ ἄνθρωποι· σημασίᾳ ἔχει τί θέλεις ἐσύ· κ' ἐσύ πρέπει νὰ θελήσεις νὰ πᾶς πάλι κοντά τους. "Ἐχεις ἀκόμα ἕνα μεγάλο κομμάτι ζωῆς μπροστά σου, τὸ πιὸ μεγάλο ἀπ' ὄλα : τὸ θάνατό σου. Χάρισε στοὺς ἄνθρωπους τὸ μεγάλο αὐτὸ κομμάτι τῆς ζωῆς σου· χάρισέ τους τὸ θάνατό σου.

Δὲ θέλουν οἱ ἄνθρωποι οὔτε καν τὸ θάνατό μου, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας.

Πέθανε γιὰ χάρη τους, κι' ἀς μὴν τὸν θέλουν τὸ θάνατό σου, παρατήρησε ὁ ἡγούμενος· ἀλλὰ κοίταξε νᾶναι ὁ θάνατός σου τέτοιος ποὺ ν' ἀνήκει σ' ὄλους, τοὺς ζωντανούς, καὶ ὅχι μόνο σὲ σένα ποὺ θάσαι πιὰ νεκρός. Κάποιος φίλος μου ποιητὴς ποὺ ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα μου τὴν Ρωσία, κ' ἥρθε στὴν Ρωσία ὅταν ἤμουν κ' ἔγὼ ἀκόμα ἔκει, ἔγραψε, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ ταξίδι του, μερικὲς ιστορίες γιὰ τὸ Θεὸ καὶ στίχους ἀφιερωμένους στὸ μοναχικὸ βίο, στὴ φτώχια καὶ στὸ θάνατο. Σὲ τρεῖς ἀπὸ τοὺς στίχους του αὐτοὺς ζητάει ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ δώσει στὸν καθένα τὸ δικό του τὸ θάνατο, δηλαδὴ τὸ θάνατο ποὺ βγαίνει μέσ' ἀπὸ τὴ ζωὴ του ἔκείνη ποὺ ἔντός της ἦταν ὄλα ἀγάπη, νόημα καὶ ἀνάγκη. Τὰ λόγια αὐτὰ δὲν εἶναι κακά· καὶ λένε κάτι. 'Ωστόσο, ἀν εἶχα προλάβει, θάλεγα στὸ φίλο μου ποιητὴ ν' ἀλλάξει κάπως τὴ διατύπωση τῶν τριῶν του στίχων. Θάταν ἀκόμα καλύτερα, ἀν ζητοῦσε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ δώσει στὸν καθένα τὸ θάνατο ποὺ βγαίνει μέσ' ἀπὸ τὴ ζωὴ του ἔκείνη ποὺ ἔντός της συγκεντρώθηκαν ἡ ἀγάπη, τὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ οἱ ἀνάγκες ὄλων τῶν ἀλλων ἀνθρώπων. Αὕτος πρέπει νᾶναι ὁ δικός σου θάνα-

τος, Ζαρατούστρα' πρέθανε ἐν ὄνδριματι δόλων τῶν ἀνθρώπων!

Καὶ πῶς θὰ τὸ κατορθώσω αὐτό, ἅγιε ἀνθρωπε; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Θυσιάσου, μαρτύρησε, σταυρώσου ὅπως Ἐκεῖνος, ἀπαντάει ὁ ἡγούμενος.

Τὸ σκέφθηκα πολλὲς φορές, παρατήρησε ὁ Ζαρατούστρας· σ' εὔχαριστῷ ποὺ ἔγκρίνεις τὸ σχέδιο ποὺ εἶχα συλλάβει. Πῶς, ὅμως, θὰ τὰ καταφέρω νὰ μὲ θεωρήσουν ἔχθρό τους ἐκεῖνοι ποὺ δὲ γνωρίζουν τὸ ποιόν σι; Καὶ ποιός θάναι ὁ Ἰούδας ἀνάμεσα στοὺς μαθητὲς καὶ φίλους μου, ἀφοῦ δὲν ἔχω κανένα μαθητὴ καὶ φίλο;

Γύρισε πίσω στοὺς ἀνθρώπους, ἀπαντάει ὁ ἡγούμενος, καὶ θὰ βρεθεῖ τρόπος νὰ σταυρωθεῖς, φτάνει νὰ θελήσεις νὰ γίνει, τὴν τελευταία καὶ κρίσιμη στιγμή, ὅχι τὸ θέλημα τὸ δικό σου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός σου.

Βγῆκα ἀπὸ τὴ μεγάλη πολιτεία μὲ τὴν πρόθεση νὰ χάσω κάθε δρόμο μπρός μου, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· καὶ βγῆκα κρυφά· δὲ βγῆκα ἀπὸ τὴν πύλη τὴν παλιὰ γιὰ νὰ μὴ γίνω ἀντιληπτὸς οὕτε ἀπὸ τὰ καλά μου τὸ ἀλητόπαιδα, οὕτε καν ἀπὸ τὸν ᾥδιο τὸν ἑαυτό μου. Τὰ λόγια σου, ὅμως, ἀνοιξαν ἐνα νέο δρόμο μπροστά μου· ἀφοῦ τὸ θέλεις ἐσύ, ἅγιε ἀνθρωπε, θὰ τὸν ἀκολουθήσω. Θὰ τὸν ἀκολουθήσω ἕως τὸ τέλος...

Καὶ τὸ τέλος θάναι ἡ ἀρχή, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος.

Καὶ ἀν ἀποτύχω στὴν τελευταία αὐτὴ προσπάθεια, θὰ μοῦ ἐπιτρέψεις νὰ σὲ μιμηθῶ καὶ νὰ γυρίσω στοὺς τοίχους αὐτοὺς γιὰ πάντα; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Δὲν θ' ἀποτύχεις, τοῦ λέει ὁ ἡγούμενος· ὁ Ἀλιόσα ἀπέτυχε· ὁ Ζαρατούστρας δὲν πρέπει ν' ἀποτύχει. Θὰ παρακολουθῶ ἀπὸ δῶ τὸ κάθε σου βῆμα. Θὰ ζήσω τὸ μαρτυρικό σου θάνατο σὰ νᾶμαι ὁ ᾥδιος ὁ ἑαυτός σου. Θέλω νὰ δικαιωθῶ στὸ πρόσωπο τὸ δικό σου. "Οταν σοῦ φορέσουν στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, θὰ ματώσει καὶ τὸ δικό μου μέτωπο. Καὶ ὅταν σεισθεῖ ἡ γῆ καὶ σκιστοῦν οἱ πέτρες, θὰ σεισθεῖ καὶ τὸ σῶμα μου τῶν ἑκατὸ χρονῶν καὶ θὰ σκιστεῖ ἡ καρδιά μου. Ναί, Ζαρατούστρα, ἀμαρτωλὲ καὶ ἀθῶε, τέκνο τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῆς Βηθλεέμ, τράβηξε τὸ δρόμο σου ποὺ θάναι καὶ δικός μου δρόμος· ἡ γενιὰ τῶν Κάιν καὶ τῶν Καραμάζωφ πρέπει κάθε τόσο νὰ ἔξιλεώνεται ξανά. Θὰ σὲ ἀκολουθήσω στὸ θάνατο ποὺ χρόνια τώρα τὸν ἀναζητῶ, ἀλλὰ

ποὺ δίχως τὸν κατάλληλο ὄδηγό δὲν τὸν ἔβρισκα. 'Εσύ, Ζαρατούστρα, εἶσαι ὁ ὄδηγός μου.

'Ο 'Αλιόσα σηκώθηκε — αὐτὴ τῇ φορᾷ μὲ μεγάλῃ εύκολίᾳ, σὰ νάταν τὸ κορμί του ἐφηβικό — καὶ ὀγκάλιασε τὸν Ζαρατούστρα ποὺ αὐτόματα εἶχε βρεθεῖ ἐπίσης ὅρθιος.

Οἱ δυό τους κοιτάχτηκαν κάμποση ὥρα στὰ μάτια. "Οταν ὁ 'Αλιόσα ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ κελλιοῦ του, λέει στὸν Ζαρατούστρα:

Προχώρησε καὶ σὲ ἀκολουθῶ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΡΟΣ

E.Y.D της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΜΕΡΟΣ — ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΛΕΤΣΙΟΣ

‘Ο Ζαρατούστρας πεθαίνει

1

Τώρα πιὰ ὁ Ζαρατούστρας ἔζερε καλὰ ποιός εἶναι ὁ δρόμος του. Μπροστά του ἦταν ἔνα μεγάλο κομμάτι ζωῆς, τὸ πιὸ μεγάλο ἀπ’ ὅλα : ὁ θάνατός του.

Γυρίζοντας ἀπὸ τὸ μοναστήρι στὴ μεγάλη πολιτεία, μελετοῦσε ἀδιάκοπα τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶχε πεῖ ὁ ἡγούμενος. “Ἐτσι δὲν κατάλαβε διόλου ἀπὸ ποιούς δρόμους πέρασε, πάσῃ ὥρᾳ χρειάστηκε νὰ βαδίσει, καὶ πῶς ἔφτασε στὸ πανδιχεῖο του. “Οταν ἔφτασε, διαπίστωσε ξαφνικὰ ὅτι εἶχε νυχτώσει.

Τὸ ξέρεις τὸ μοναστήρι ; — ρωτάει τὸ νυχτερινὸ θυρωρὸ ὁ Ζαρατούστρας.

Ποιό μοναστήρι ; “Υπάρχουν πλῆθος μοναστήρια στὴν περιοχὴ μας, τοῦ λέει ὁ θυρωρός.

“Υπάρχει, ὅμως, ἐν α ποὺ εἶναι πέρ’ ἀπ’ ὅλα τ’ ἄλλα· δὲν τὸ γνωρίζεις ; — ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Κάτι ἔχω ἀκούσει γιὰ τὸ μοναστήρι ποὺ εἶναι πέρ’ ἀπ’ ὅλα τ’ ἄλλα, ἀπαντάει ὁ θυρωρός· πολλοὶ μυστηριώδεις ἄνθρωποι ἔχουν φτάσει νύχτα στὸ πανδιχεῖο μας, ὅπως φτάσατε κάποτε καὶ σεῖς ἢ ὅπως εἶχε φτάσει ὁ κύριος Πέρ Γκύντ· κ’ ἔχω ἀκούσει παράξενα πράματα ἀπὸ τὰ χείλη τους. Κάποιος ἀπ’ ὅλους μού

μίλησε γιὰ ἔνα μοναστήρι ποὺ εἶναι πέρ' ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα.

Καὶ τί σοῦ εἶπε γιὰ τὸ μοναστήρι αὐτό; — τὸν ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

Μοῦ εἶπε πῶς ὅποιος φτάνει ὡς ἐκεῖ καὶ τοῦ ἀνοίξουνε τὴν πόρτα, δὲ γυρίζει πιὰ ποτέ του, ἀπαντάει ὁ θυρωρός.

Περίεργο! — εἶπε μέσα του ὁ Ζαρατούστρας· μήπως δὲ γύρισα οὔτε κ' ἔγω; Μήπως ἔχω μόνο τὴν ψευδαίσθηση ὅτι γύρισα;

Καὶ πρόσθεσε ὁ θυρωρός: Τώρα θυμᾶμαι καλύτερα τί μοῦ εἶπε· ἢ δὲ γυρίζει πιὰ ποτέ του ὅποιος φτάνει ὡς ἐκεῖ ἢ γυρίζει μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὸν σταυρώσουν.

Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ εἶναι πιὸ πιθανή, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας πού, **ὕστερ** ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ θυρωροῦ, βεβαιώθηκε ὅτι εἶχε πραγματικὰ γυρίσει ἀπὸ τὸ μοναστήρι.

2

Ο θυρωρὸς εἶναι ἄνθρωπος μεγάλης πείρας, εἶπε μέσα του ὁ Ζαρατούστρας, ὅταν ἀποσύρθηκε στὸ δωμάτιό του· ἄλλοτε μ' ἐβεβαίωσε ὅτι δὲν εἶμαι ὁ "Αγνωστος· εἶχε γνωρίσει καλὰ τὸν "Αγνωστο καὶ μὲ βόηθησε πολὺ μὲ τὴ βεβαίωση πού μοῦδωσε. Τώρα μὲ βεβαιώνει ὅτι ὅποιος γυρίζει ἀπὸ τὸ μοναστήρι, γυρίζει μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σταυρωθεῖ. Ἐγώ, ὅπως τούλάχιστον δείχνουν ὅλα τὰ φαινόμενα, γύρισα. "Αρα, δὲ μποροῦν ν' ἀποφύγουν οἱ ἄνθρωποι νὰ μὲ σταυρώσουν· εἴτε τὸ θέλουν εἴτε ὄχι, εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ τὸ κάμουν. Καλὰ ἔκαμε ὁ Ἄλιόσα καὶ μ' ἔστειλε πίσω. Ἐδῶ εἶναι ἡ θέση μου καὶ ὄχι στὸ μοναστήρι· ἐδῶ ὅπου οἱ πάντες μὲ ἀγνοοῦν καὶ δὲ θέλουν νὰ γίνουν οὔτε φίλοι μου, οὔτε ἔχθροί μου· ἐδῶ ὅπου κανένας δὲ θέλει ν' ἀκούσει τοὺς λόγους μου καὶ τοὺς παλιμοὺς τῆς καρδιᾶς μου· ἐδῶ ὅπου καὶ αὐτὰ τ' ἀστυνομικὰ ὅργανα, ὅτι καὶ νὰ κάνω, δὲν καταδέχονται νὰ μὲ θεωρήσουν ἐπικίνδυνο καὶ νὰ μὲ συλλάβουν. Μήπως, στὶς μέρες μας, ὁ μόνος δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ στὸ μαρτυρικὸ θάνατο εἶναι αὐτός; Μήπως ἡ σταύρωση, στὶς μέρες μας, σημειώνεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο;

Κ' ἔξακολούθησε ὁ Ζαρατούστρας μιλώντας στὸν ἑαυτό του καὶ λέγοντας: "Εκαμα ὅτι μποροῦσα γιὰ νὰ μὲ ὀνειδίσουν οἱ ἄνθρωποι, γιὰ νὰ μὲ καταδιώξουν, γιὰ νὰ ποῦν πᾶν πουνηρὸν ρῆμα κατ' ἐμοῦ ψευδόμενοι ἔνεκεν Ἐκείνου. 'Ωστόσο, οἱ ἄνθρω-

πτοι ἐπίμενουν νὰ μὲ ἀγνοοῦν ἢ τὸ πολὺ νὰ παιζουν μαζί μου· πέρ' ἀπὸ τὴν εἰρωνεία καὶ τὴ φάρσα δὲ βρῆκαν ἄλλον τρόπο γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὴν παρουσία μου ἀνάμεσά τους. Ποιός ξέρει! Κάτι συμβαίνει ποὺ δὲ μπορῶ ἀκόμα νὰ τὸ καταλάβω.

Ποιός ξέρει! "Αλλοτε, οἱ μεγάλες ἀλήθειες ἦταν, φαίνεται, ἐπίκαιρες· κ' ἔτσι ἐνοχλοῦσαν. "Αλλοτε, στὶς μέρες τῶν προφητῶν, στὶς μέρες Ἐκείνου, ἀκόμα καὶ στὶς μέρες τοῦ Σαβοναρόλα, οἱ μεγάλες ἀλήθειες, σὰν ἐπίκαιρες ποὺ ἦταν, γεννοῦσαν τὴν ἀντίδραση, τὸ μῖσος, τὴν καταδίωξην. Στὶς μέρες μας, οἱ μεγάλες ἀλήθειες δὲν εἶναι ἐπίκαιρες· κ' οἱ ἀνθρώποι τὶς ἀφήνουν νὰ λέγονται χωρὶς νὰ ἐνοχλοῦνται, χωρὶς ν' ἀντιδροῦν, χωρὶς καν νὰ προσέχουν. Φοβᾶμαι ὅτι ἀν Ἐκεῖνος δὲν εἶχε ἐμφανισθεῖ τότε, κ' ἐμφανιζόταν σήμερα, γιὰ πρώτη φορὰ σήμερα, οἱ ἀνθρώποι δὲν θὰ τὸν σταύρωναν· θὰ τὸν ἀφηναν νὰ λέει καὶ δὲν θὰ γινόταν ἀντιληπτὴ ἡ παρουσία του· ἔτσι θὰ περνοῦσε κ' Ἐκείνος ἀπαρατήρητος καὶ κανένας δὲ θὰ μάθαινε ὅτι σαρκώθηκε κ' ἔγινε ἀνθρώπος.

Ναί, τὸ ὅτι ἡ παρουσία Ἐκείνου προκάλεσε τὴν ἀντίδραση, τὸ μῖσος, τὴν καταδίωξη, ἦταν ἔνα καλὸ σημάδι· ἦταν σημάδι καλὸ ὅχι μόνο γιὰ ὅσους τὸν ἀγάπησαν καὶ τὸν ἀκολούθησαν κινδυνεύοντας, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅσους τὸν ἐμίσησαν καὶ τὸν ἐσταύρωσαν. Κι' αὐτοὶ ποὺ τὸν ἐμίσησαν, εἶχαν τὴν ἰκανότητα ν' ἀντιληφθοῦν ὅτι οἱ μεγάλες ἀλήθειες ποὺ εἶπε Ἐκείνος ἦταν ἐπίκαιρες· ἔτσι θεώρησαν ἐπίκαιρο τὸ Αἰώνιο, ἔστω καὶ γιὰ νὰ τὸ πολεμήσουν· δὲν ἀδιαφόρησαν· δὲν τ' ἀφῆκαν νὰ περάσει ἀπαρατήρητο· εἶχαν τὴν ξύπνια συνείδηση ποὺ χρειάζεται νᾶχεις γιὰ νὰ φοβηθεῖς τὴ μεγάλη ἀλήθεια.

Σήμερα ἔχουν ἀλλάξει τὰ πράγματα. Κάμποσοι ἀποθεώνονται καὶ σήμερα ἡ καταδιώκονται. Ποιοί, ὅμως, ἀποθεώνονται ἡ καταδιώκονται; "Οσοι λένε μικρὲς ἀλήθειες ποὺ οἱ περισσότερες — σχεδὸν ὅλες — κρύβουν μέσα τους μεγάλα ψέματα. Μονάχα αὐτές, οἱ μικρὲς ἀλήθειες, εἶναι σήμερα ἐπίκαιρες· καὶ μόνον αὐτὲς προκαλοῦν σήμερα φανατισμοὺς καὶ πάθη. Ναί, φοβᾶμαι ὅτι ἀν Ἐκείνος ἐμφανιζόταν σήμερα — γιὰ πρώτη φορὰ σήμερα — θὰ περνοῦσε ἀπαρατήρητος· κ' ἔτσι... δὲ θὰ εἶχε τὴν εὔκαιρία, τὴν τρίτη μέρα, ν' ἀναστηθεῖ!"

Κ' ἔξακολούθησε ὁ Ζαρατούστρας μιλώντας στὸν ἑαυτό του καὶ λέγοντας: Θὰ ξαναγίνουν, ἵσως, οἱ μεγάλες ἀλήθειες ἐπ-

καιρες· ἀλλὰ πότε ; Μήπως στένεψε ὁ χρόνος τόσο ποὺ δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ χωρέσει μέσα του τὸ Αἰώνιο ; "Εκάμα δ̄, τι μποροῦσα γιὰ νὰ κάνω τὶς μεγάλες ἀλήθειες καὶ πάλι ἐπίκαιρες. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ βουνό μου κ' ἔγινα ἄνθρωπος ἀπλὸς καὶ καθημερινός· καὶ σὰν ἄνθρωπος ἀπλὸς καὶ καθημερινὸς εἶπα καὶ δίδαξα δ̄σα ὁ μεγάλος Ζαρατούστρας εἶχε ἀρνηθεῖ. "Όλοι πέρασαν ἀπὸ μπροστά μου ἀδιάφοροι, χωρὶς νὰ προσέξουν τὰ λόγια μου· κι' ἀγάπησα δ̄σους μὲ προσπερνοῦν χωρὶς νὰ μὲ προσέξουν· διπλανούς μου αἰσθάνομαι ἔκείνους ποὺ δὲ μὲ ἀναγνωρίζουν γιὰ διπλανό τους· καὶ φίλους μους αἰσθάνομαι ἔκείνους ποὺ δὲ ρίχνουν κᾶν τὴ ματιά τους ἐπάνω μου. 'Ωρίμασα μέσα στὴ φοβερὴ ἀδιαφορία ποὺ μ' ἔχει, ἀτ' ὅλες τὶς μεριές, πολιορκήσει, σὰ νάμουν μιὰ πόλη ἀχρηστὴ σ' ἔχθροὺς καὶ φίλους· ἡ ἀδιαφορία πολιορκεῖ χωρὶς νὰ ἐπιχειρεῖ καμμιὰν ἔφοδο· εἶναι ἡ πιὸ ὕπουλη καὶ πιὸ φοβερὴ πολεμικὴ ἐνέργεια στὴν ἴστορία· εἶναι ἡ ἐνέργεια ποὺ δὲ σοῦ δίνει κᾶν τὴν εὔκαιρία ν' ἀμυνθεῖς· γιατὶ πῶς ν' ἀμυνθεῖς ὅταν δὲ σοῦ γίνεται κᾶν ἐπίθεση ;

"Ω Ζαρατούστρα, λέει ὁ Ζαρατούστρας στὸν ἑαυτό του, ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου σου, τούλαχιστον ὡς τὴν ὥρα τούτη, εἶναι μεγάλος, ἀλλὰ καὶ φτωχός : ἐσὺ ἔμαθες νὰ λέσ τὶς μεγάλες ἀλήθειες, ἀλλὰ κανένας δὲ σ' ἀκούει· ἐσὺ ἔμαθες ν' ἀγαπᾶς, ἀλλὰ κανένας δὲ σ' ἀγαπάει· ἐσὺ εἶσαι ἔτοιμος νὰ δεχθεῖς τὸ μῆσος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κανένας δὲ σὲ μισεῖ· ἐσὺ ἔγινες ἀπλὸς σὰν τὸν ἔσχατο ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κανένας πιὰ δὲν εἶναι ἡ δὲ θέλει νάναι ὁ ἔσχατος, οὔτε κᾶν ὁ προηγούμενος τοῦ ἔσχατου· ἔστω κι' ὁ προηγούμενος τοῦ ἔσχατου θάνιωθε τὸν ἑαυτό του κάπως διπλανό μου. "Ω Ζαρατούστρα, οἱ καρποί σου δὲν εἶναι ψεύτικοι· ἐσύ, ὅμως εἴσαι ψεύτικος γιὰ τοὺς καρπούς σου !

3

Βγαίνοντας τὸ πρωῖ ὁ Ζαρατούστρας ἀπὸ τὸ πανδοχεῖο του, βλέπει μπροστά του ἔνα νέο :

Ποιόν περιμένεις ; — τὸν ρωτάει ὁ Ζαρατούστρας.

"Εσένα, διδάσκαλε, ἀπαντάει ὁ νέος· δὲ μὲ ἀναγνωρίζεις ; Είμαι ὁ ποιητὴς τοῦ νέου Ἀμλέτου, ὁ φοιτητὴς μὲ τὴν εἰρωνικὴ διάθεση· εἴμ' ἔκεινος ποὺ σοῦ σκάρωσε τὴ φάρσα μπροστὰ στὴν ψυχιατρικὴ κλινική.

Δὲν σὲ ἀναγνωρίζω, τοῦ λέει ὁ Ζαρατούστρας· καὶ τὸ πρό-